

Slovenski dom

Štev. 201.

V Ljubljani, v petek, 4. septembra 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 829 Živahno delovanje letalskih oglednikov Hude angleške izgube na egiptovskem bojišču

Italijansko uradno vojno poročilo št. 829 pravi: Živo delovanje ogledniških oddelkov na vsem egiptovskem bojišču. V bojih, o katerih javlja večerajšnje uradno vojno poročilo, so nasprotnikove izgube poskočile na 51 tankov ter 20 oklepnih avtomobilov. Oddelki osnega letalstva so obnovili posrečene napadalne nastope na nasprotnikova zbirališča. Med živahnimi spopadi so italijanski in nemški lovci zbili 21 angleških letal. 3 druga letala so spravila na tla protiletalske baterije. V zadnjih dveh dneh se 5 naših letal ni vrnilo z vojnih poletov. Pri zadnjih nastopih na egiptovskem bojišču je 91. oddelek 4. lovskega roja dosegel svojo 100. zmagov.

Lovske oddelke, ki so se pri nastopih v Egiptu posebno odlikovali, so pod poveljstvom majorjev Alojzija Filipija, Jožefa D'Agostinisa, Roberta Fassija in stotnika Karla Ruspolja.

Uspešni nemški naskoki ob črnomoškem obrežju

Osvajanje utrjenih postojank pred Stalingradom — Odbiti sovjetski napadi pri Kalugi, Medinu in pri Rzevu
Angleški letalski napad na Karlsruhe

Hitlerjev glavni stan, 4. sept. Nemško vrhovno poveljstvo je večeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Jugovzhodno od Anape je bilo v naskoku zavzetih več višinskih postojank, ki so jih Sovjeti srdito branili. Pred Novorozijskom sta bila po bombah potopljena motorni čoln ter pobiralec min. Na Črnem morju so nemški brzi ogledni čolni potopili dve petrolejski ladji, dva parnika in šest velikih vkrevalnih ladij, ki so plule v večji skupini ladjevja, s skupno 15.400 tonami. Pred Stalingradom so nemške in romunske čete Sovjetom iztrgale močne postojanke iz cementa. Sovjetski napadi so bili zavrnjeni. Zelo uspešni letalski napadi so bili naperjeni proti vojaškim napravam v mestu in v okolici Stalingrada ter proti ladjam na Volgi.

Južno od Kaluge ter severozahodno od Medina so bili mnogi sovjetski napadi odbiti. Pri Rzevu so Sovjeti napadali z znatnimi pehotnimi enotami ter oklepnimi oddelki, a so bili poraženi. Ob tej priliki so čete in oddelki strmoglavce ter bojna letala uničila 100 sovjetskih oklepnikov. Južno od Ladoškega jezera

ra ter pred Leningradom so ponovni sovjetski napadi spodleteli.

Na bojišču ob Lednem morju so nemška letala zadela sovjetske topniške postojanke v bližini Ribiškega otoka in letališče pri Murmansku.

1. in 2. septembra je sovjetska letalska sila v bojih ter po protiletalski obrambi izgubila 184 strojev. Neko drugo letalo pa je bilo uničeno na tleh. 8 nemških strojev se po poletih nad sovjetskim ozemljem ni vrnilo na postojanke.

Na egiptovskem bojišču živahno ogledniško delovanje. Večeraj javljeno število uničenih angleških oklepnikov je naraslo na 51. Nemški in italijanski lovci so večeraj sestrelili 21 angleških strojev. Eno nemško letalo je šlo v izgubo v noči na 2. september. Oddelki nemških bojnih letal so bombardirali več angleških letališč severozahodno in severovzhodno od Kaira.

Po motilnih poletih, ki so jih angleška letala opravila podnevi v veliki višini nad nekaterimi pokrajinami zahodne Nemčije, so skupine angleških letal ponoči napadla mesto Karlsruhe. Civilno prebivalstvo je imelo izgube in škoda na nepremičninah je bila povzročena zlasti v notranjem mestnem predelu. Po dosedanjih poročilih je bilo šest izmed napadajočih bombnikov sestreljenih.

Lahka nemška bojna letala so v nizkem poletu napadla industrijske naprave in prometne poti na otoku Wightu ter ob južni angleški obali, kjer so z uspehom odvrгла bombe velikih mer. V pretekli noči so nemška letala bombardirala vojaške cilje v osrednji Angliji.

Stockholm, 4. sept. s. Moskovski radio poroča, da se je položaj pri Stalingradu poslabšal. Dopisnik »New York Timesa« na bojišču zatrjuje, da poslednja sovjetska vojaška poročila pravijo, da je položaj hudo resen. Sovjetske sile so bile v zadnjih urah prisiljene umakniti se na vseh odsekih navzlic kljubovalni obrambi. Jugovzhodno od Stalingrada se Sovjeti kar naprej umikajo in

nemški oddelki se hitreje vdirajo v sovjetske postojanke ter lomijo sleherni odpor. Škoda, ki jo je nemška letalska sila povzročila v Stalingradu, je huda.

Visoko odlikovanje za junaškega poveljnika črnih srajc pri bojih na Hrvatskem

Rim, 4. sept. s. Poveljnik 44. bataljona Črnih srajc, Armando Trevisan, je bil odlikovan z viteškim križcem savojskega vojaškega reda za sijajni nastop, ko je letos marca poveljeval oblegani posadki v Srbu (Hrvatska). Odrezan od zaledja zaradi snežnih zametov in obkoljen po številnejših uporniških četah se je 44. bataljon črnih srajc upiral 25 dni z nezlomljivo hrabrostjo in odločnostjo, dokler ga oddelki divizije »Sassari« niso osvobodili, da se je lahko pridružil 73. legiji. Na čelu oddelka so vojaki prenesli svoj prapor in trupla 20 slavno padlih ter nad 35 ranjenih ali zmrzlih tovarišev. Besedilo utemeljitve odlikovanja se glasi: »Poveljnik bataljona Črnih srajc, ki je imel za nalogo držati osamljen kraj, zaradi snega odrezan od zaledja, se je 25 dni upiral obleganju številnih in dobro oboroženih uporniških tolp, odbil srđite napade in s svojimi sijajnimi protinapadi prizadejal nasprotniku hude izgube. Ko je dobil ojačenja, se je vrnil v oporišče in prinesel s seboj kot slavne trofeje 10 trupel padlih, dalje tribarvnicu in bataljonsko zastavico. — Srb (Hrvatska) 4.-24. marca 1942-XX.«

Vesti 4. septembra

Predsednik bolgarske vlade dr. Filov je večeraj sprejel italijanskega poslanika v Sofiji Magistratja ter imel z njim dolg in pristrčen razgovor.

Japonske oblasti sestavljajo zbor filipinske mladine, ki bo v veliki meri zaposlena pri obnovitvenih delih. V ta zbor bodo morali vstopiti vsi mladi Filipinci od 9. do 18. leta. Računajo, da bo za to delovno službo prišlo v poštev kakih 33.000 mladih ljudi, ki jih bodo Japonci najprej v pravem duhu izobrazili, potem pa poslali na delo.

Voditelj nemške uprave v zasedeni Beli Rusiji Mayer je kot zastopnik nemškega ministra za zasedene dežele obiskal Minsk, kjer je ob obletnici ustanovitve nemške civilne uprave v Rusiji imel več zborovanj.

Temeljni kamen za novi nemško-bolgarski kmetijski zavod bodo v Sofiji blagoslovili 12. t. m. Slovesnosti se bo udeležilo tudi nemško gosposdarsko zastopstvo, ki se zdaj mudi v Bolgariji.

Angleži in Amerikanci zaradi razpršenosti svojih bojišč in zaradi zapletenosti svojih koristi ne morejo priti do sporazuma in do enotnega vojnege poveljstva. Italija, Nemčija in Japonska pa so vsega tega rešene, zakaj njihove koristi se docela ujemajo ter se načrti posameznih vrhovnih poveljstev sami po sebi prilagajujejo drug drugemu, sodijo nekateri švicarski listi, ko razpravljajo o prvih treh letih sedanje vojne.

Razstavo »Vojna v podobe« je v Bukarešti večeraj odprl podpredsednik romunske vlade. Razstavo je priredilo romunsko nemško društvo in na njej sodeluje 200 nemških ter romunskih vojnih slikarjev.

Za izvedbo druge petletke v Mandžuriji je japonska vlada sklenila poslati tja novih 220.000 rodbin, vrh tega pa še 130.000 mladih ljudi. Japonski naseljitveni načrt določa, da bodo v dvajsetih letih poslali v Mandžurijo 1.000.000 japonskih naselniških rodbin.

Dosedanji turški poslanik v Berlinu, Vahsi Nentek je imenovan za poslanika v Sofiji.

Po nalogu brazilskega ministrskega predsednika vlade Vargasa so zaplenili vsa podjetja znane trgovca Lage, ki zastopa kakih 20 trgovskih važnih družb in predstavlja ogromno bogastvo. Večji del tega bogastva pripada Lagovi ženi, znani italijanski operni pevkici Gabrielli de Sanzoni.

Na Hrvaškem so proglasili za državno last vse zdravilne vrelce in vsa nahajališča radioaktivnega blata.

V Madridu so po najnagljšem postopku obsodili na smrt in ustrelili nasilnika Juana Joséja Domingueza, ki je v Bilbau blizu neke cerkve vrغل bombo ter raniel veliko ljudi.

S predsednočnega napada na gornje Porenje se osem angleških bombnikov ni vrnilo v oporišča, pravi angleška uradna agencija.

Vojaško sodišče pri madžarskem vrhovnem poveljstvu je obsodilo na prisilno delo štiri ljudi, ki so po skrivnem radijskem oddajniku širili zlagane novice.

Angleška vlada je ustanovila poseben odbor osmih oseb, med katerimi so tri ženske, da bo preiskal, če so resnični očitki o tem, da vlada v angleških pomožnih vojnih organizacijah pomanjkanje morale, zaradi česar veliko staršev ne pusti hčera, da bi se vpisovale v te organizacije.

Poskus atentata na indijskega podkralja

Bangkok, 3. sept. s. Iz Indije je prišlo poročilo, da je neki Indijec s samokresom poskušal izvršiti atentat na indijskega podkralja lorda Linlithgowa. Atentator je bil aretiran in takoj ustreljen.

Duce pri vajah za protiletalsko obrambo v Rimu

Rim, 4. septembra s. Duce je večeraj popoldne prisostvoval vajam v protiletalski obrambi. Vaje so bile na velikem dvorišču Osrednje gasilske šole. Duceja so sprejeli načelnik generalnega štaba, podtajnik v predsedništvu vlade, vojnom, notranjem, mornariškem, letalskem in prosvetnem ministrstvu, načelnik policije, rimski guverner, prefekt, zvezni tajnik, glavni ravnatelj gasilstva, glavni ravnatelj za protiletalsko obrambo, predsednik italijanskega Rdečega križa in vrhovni poveljnik UNPA.

Duce, ki ga je spremljal minister-tajnik stranke, je najprej pregledal oddelke gasilcev Rdečega križa in UNPA, ki so bili razvrščeni s svojimi vozili in orodjem ob Novi Apijske cesti, odkoder se je podal na veliko notranje dvorišče Gasilske šole ter stopil na pripravljen oder. Vaje so bile v tem, kako se ubraniti sovražnikovih letal, ki bi priletela nad mesto v zaporednih valovih. Najprej so zatulile sirene, nakar se je pojavil prvi val »sovražnikovih« bombnikov. Na krajih, kamor so padle bombe, so nastali požari. V tem delu vaje so nastopili samo oddelki UNPA, ki so sestavljeni kakor znano, iz takšnih ljudi, ki jih ne veže vojaška dolžnost. Hitra motorna vozila UNPA so bliskovito nastopila in pokazala, kako naglo zna-

jo prihiteti na pomoč in reševati. Vsa organizacija UNPA je pokazala popolno tehnično pripravljenost.

V drugem delu vaj, ki so začele s prihodom drugega vala »sovražnikovih« letal, je bilo po bombardiranju porušeno celo krilo nekega poslopja, ki so ga bili nalašč v ta namen zgradili. Že se je začel valiti rumenkast dim, ki so ga povzročile plinske bombe, in zajel visoke jambre jadrnice, ki je bila postavljena pred Gasilsko šolo. Tedaj so naglo nastopili poleg oddelkov UNPA še posebni oddelki Rdečega križa za obrambo pred plini, reševalni avtomobili in reševalni psi.

Požrtvovalno udejstvovanje italijanskega letalstva v silovitih bojih ob Donu

Donsko bojišče, 4. sept. s. Pred zadnjimi zmagovitimi nastopi italijanskih čet, ki so razporejene na donskem področju, je italijansko letalstvo izvedlo izjemno veliko poletov, da je podprlo delovanje kopenskih sil. Izkazali so

se lovci, ogledniki in prevozna letala, katerih piloti so se odlikovali s podpiranjem silno težkih nalog italijanske pehote ter s svojimi posegi pospešili zmagoviti izid spopadov. S streljanjem iz strojnice iz nizke višine, s taktičnimi in strategičnimi ogledniškimi polety so storiili veliko uslugo in preprečili več sovjetskih napadov, ki so bili izvedeni z večjimi silami. Težki prevozniki trimotorniki so pristajali tik za prvimi bojnimi črtami ter poskrbeli za pravočasen odvoz huje ranjenih. V teh težkih nastopih je dal najboljši zgled general poveljnik, ki je stalno obiskoval oddelke in v prednjih letališčih dajal potrebna navodila za nastope. General Enrico Pezzi, ki je bil že odlikovan z železnim križcem I. reda za tesno sodelovanje italijanskega letalstva z nemškimi oddelki na kopnem, je bil sedaj odlikovan še s srebrno kolajno ob naslednji utemeljitvi: »Poveljnik italijanskega letalstva v Rusiji je bil zgled navdušenja in sodelovanja pri poletih. Zmerom med piloti, stalno v zraku in na kopnem med neštevilnimi sovražnikovimi zasedami je v vrsto junaških nastopov dokazal, kako se prezirajo nevarnosti in kako se rešuje ugled.«

Nova zagotovila o nespremenljivosti japonske zunanje politike

Tokio, 4. septembra s. Predsednik japonske vlade general Tojo je imel govor o sebnju zunanjegega ministrstva, čigar vodstvo je zdaj sam prevzel. V govoru je poudaril, da sprememba v osebi zunanjegega ministra ne bo prinesla nobene spremembe v japonski zunanji politiki.

Tokio, 4. septembra. s. List »Asahi« pravi, da dejstvo, da je ministrski predsednik, ki vodi tudi vojno ministrstvo, prevzel še zunanje ministrstvo, kaže, da se bo nespremenljiva mednarodna politika japonskega cesarstva razvijala odločneje v skladu z razvojem vojne ter tako pospešila ustvaritev Velike vzhodne Azije in še bolj zapečatila vzajemnost z državami Osi.

Uspehi nemškega potapljanja v dosedanji vojni

Berlin, 4. sept. s. Iz nemškega vojaškega vira poročajo, da so ob tretji obletnici vojne potopitve nasprotnikovega ladjevja po nemški mornarici in letalstvu dosegle 20.294.358 ton. Od tega je okoli 16 milijonov ton ladjevja potopila vojna mornarica in sicer 12.000.000 ton podmornice, drugo pa vojne ladje. Ostale 4.000.000 ton pa je potopilo letalstvo.

Premoč nemškega letalstva — glavni vzrok ruskih porazov

Stockholm, 2. sept. s. Moskovski dopisnik lista »Evening Standard« piše, da je eden poglavitnih vzrokov za nedavne nemške uspehe in napredovanje na predelu pri Stalingradu treba iskati v kričeči premoči nemškega letalstva nad ruskim. Položaj pri Stalingradu je kolidjiv in za rusko vojsko skoraj obupen. Nič ga ne izboljšujejo tudi nekateri majhni krajevni uspehi, ki so nemške nastope zavrla le za nekaj ur.

Preklic nemških represalij zoper angleške vojne ujetnike

Izjava angleškega vojnega ministrstva glede zapovedi o ravnanju z nemškimi ujetniki pri Dieppu

Berlin, 4. septembra. s. Nemško vrhovno poveljstvo sporoča:

Agencija Reuter je 2. septembra zvečer razširila izjavo, ki jo je dal angleški vojni minister. Izjava se končuje z besedami:

»Nemško uradno vojno poročilo je poudarilo, da je med nastopi pri Dieppu bila na angleški strani dana zapoved, naj se zvečje roke ujetnikom, da ne bi mogli uničiti listin, ki jih imajo pri sebi. Uvedena je bila preiskava, da se ugotovi, če je bila taka zapoved res dana. Odločno zanikujemo, da bi bili tudi enemu samemu ujetniku roke zvezali. Razveljavljena bo vsaka taka zapoved, če je bila kje dana.«

Zaradi te izjave je nemško vrhovno poveljstvo preklicalo odlok, izdan zoper angleške vojne ujetnike ter tem sporočen 2. septembra 1942 popoldne. Besedilo angleške izjave bo sporočeno angleškim vojnim ujetnikom.

Berlin, 4. septembra. s. Izjavo angleškega vojnega ministra glede zapovedi, naj se nemškimi vojnim ujetnikom zvečje roke, razlagajo nemški listi kot dokaz za zmedo, ki zdaj vlada tudi že v angleških vrhovnih poveljstvih. »Že od prvih tednov vojne,« piše »DAZ«, »smo pravili, da vlada v Angliji general Zmeda. Poslednje Reuterjevo poročilo to potrjuje. Angleški vojni minister trdi, da ne ve za zapoved, ki so jo Nemci našli v Dieppeu. To pomeni, da podrejena angleška poveljstva niti ne mislijo na to, da bi spoštovala mednarodno pravo in da vladajo med temi in med višjimi poveljstvi silovita zmeda. Dejstvo, da so sporočili, da niso nobenemu nemškemu ujetniku zvezali rok, je kaj malo važno, zakaj razen nekaj ranjencev ni no-

ben Nemeč pri Dieppeu prišel v angleško ujetništvo. Malo je važno, da so na angleški strani uvedli poizvedovanja za ugotovitev, če je taka zapoved bila dana ali pa je ni bilo. Izvirnik te zapovedi je v nemških rokah in taka preiskavanja morejo imeti za Angleže samo notranji pomen. Drži samo to, da je takojšnja in stroga nemška represalija tudi zdaj dosegla popolen uspeh, kakor že pri ravnanju z ujetniki v Afriki.

Spremembe v španski vladi

Madrid, 4. septembra. s. General Franco je izvedel nekaj sprememb v sestavi španske vlade. Za zunanjegega ministra je bil namesto Serañna Sumerja imenovan general Gomez-Jordano, za vojnega ministra namesto generala Varela general Astencio, za pravosodnega ministra namesto Blasla Fereza Stefano Bilbad. Vrh tega je general Franco prevzel sam predsedstvo političnega odbora v španski falangi. To mesto je do zdaj imel bivši zunanji minister Suner.

Nemški gospodarski obisk v Romuniji

Bukarešta, 4. sept. s. Večeraj je prispel v Bukarešto nemški gospodarski minister Funk in spremstvu ministra Clodiusa, podpredsednika in glavnega ravnatelja nemške narodne banke ter visokih uradnikov. Sprejel ga je podpredsednik romunske vlade Mihael Antoneseu skupaj z več ministri. Funk bo ostal več dni v romunski prestolnici.

»Danes je dolžnost vseh, da od besed preidejo k dejanjem, da se izvede vojni načrt, ki bi bil res učinkovit ter storiti odločne korake, ki bi oslabil sovražnika. Nato ugotavlja, da so Združene ameriške države imele tri leta časa za izvedbo svojih načrtov glede preureditve vojske ter za povečanje sodobne vojne svoje izdelave na široki podlagi, da bi bili pripravljeni takole: Demokratične države bi morale razpolagati z vsem, kar je potrebnega za zmago in ne bi smeli delati drugega, kakor poslužiti se teh sredstev. Najvišje naloge ostanje samo utvare, če se vsa ta sredstva ne uporabijo in če se ne ukrene vse potrebno za doseg tega sredstev.«

Sovjetsko razočaranje nad pomanjkljivo angleško in ameriško pomočjo

Stockholm, 4. septembra. s. Iz Moskve poročajo, da je načelnik sovjetskega poročevalskega urada Aleksandrov napisal za »Pravdo« srdit članek o angleški in ameriški pomoči Rusiji, o pomoči, ki je na žalost ni. Vojna je stopila v razdobje, v katerem izdelovanje neskončnih načrtov in večnih razprav o raznih načinih vojskovanja nič ne koristijo skupni stvari, piše Aleksandrov. Clankar piše, da Anglosaksonci upravljajo čas s svojimi brezkončnimi razpravljanji, ki nimajo nobene praktične vrednosti, čeprav razpolagajo s tolikšnimi silami, da bi Sovjetski zvezi prav lahko poslali izdatno pomoč. Potem nadaljuje:

Visoki komisar dal navodila okrajnim komisarjem

Ljubljana, 4. septembra.
Včeraj je Ekscelencja Grazioli v Vlado palači sprejel poročila komisarjev okrajnih nalezljivostnih prijav in navzočnosti visokega uradništva Komisarijata.

Po pozorni proučitvi političnega, gospodarskega, upravnega in socialnega položaja ozemlja o katerem so poročali okrajni komisariji, je Visoki Komisar podal neposredna navodila o delu, ki naj se razvija v vsakem odseku.

Na ribniškem polju se zgrinjajo lehe prosa

Jesenski večeri ob metvi

Ribnica, 3. septembra.
Gozd je polagoma izpreminjal vsakdanje poletno lice. Jesenski veter je posumel v koruznih nasadih. Iz razora se je dvignila ista divjih golobov in odletela v bližnji log. Vrane so hotele s svojim hreščecim kra-kra prekricati ostale krilate prebivalce. Sonce je prehodilo že pol svoje vsakdanje poti. Iznad Velike gore so se dvigale še zadnji ostanki jutranje megle, s katero je imelo sonce dokaj truda. Preden jo je moglo popolnoma razpršiti. Gore so vstajale iz nje kakor umite, ponosne kot bi hotele kličevati vsemu svetu. Proseno latje se je težko pripogibalo in valovilo v vetru, poslavljajoč se od vsega, kar mu je v poletnih mesecih delalo družbo.

France je prešteval kufe in ugotovil, da bo vsega 6 kop. Teta Jera je strokovnjaško pristavila, da bo vsaka kopa dala najmanj po 4 mernike. France je odšel domov po konje in voz. Zanjice so medtem časom pobrale latje, ki je ostalo med strniščem. Ko se je vrnil z vozom, je mati razgnila nani veliko ponjavo.

Konja sta se morala dobro upreti na mehki njivi, da sta bila kos težkemu tovoru. Na poti je France ustavil konja in pomagal sestri in teti da sta zlezli na voz. Sam je sedel spredaj, vzela v roko in počil z bičem. Konja sta potegnili, koleca so zaškrpala in dragoceno breme je nastopilo pot proti domu. Mati je opozorila sina, naj pazi na vlak, ko bodo prišli do proge, kajti voz je težak in ga ni moči ustaviti kar naenkrat. France je opozorilo že iz navade vzelo, kot dokaz materine skrbnosti in pokazal z bičem proti njivi, kjer so imeli vsaeno koruzo. Jata vran se je prestrašena dvignila in odletela na drugi konec njive. »Moral bom obelilit listje ob kraju,« je dejal, »škoda bi bilo, da bi ta črna nadloga še naprej uničevala sadove našega truda.« Mati je bila vesela sinove skrbnosti in je dejala: »Morali bomo nekaj ukreniti, sicer bo na njivi ostala samo slama!«

Voz je zavlil na dvorišče in se ustavil pred skedenjem. Prod je bil že pospravljen in lepo pometen. Družina je s pomočjo sosedov porinila voz pod pod, nakar so pričeli z razkladanjem. Francetu je pomagal njegov prijatelj Tone. To delo je pretežno za ženske, zato ga opravijo navadno moški. »E, le počasi France,« je dejal Tone, »nisem še uredil vdoveca«. Potegnili je izpod jopiča ostrorobo poleno ter ga skrbno potisnil in skrnil v sredino snopa, snop pa prignil k leseni steni v kot.

»To ti bo pravi vdovec«

samo pogled ga, kako je košat! — a prosim te France, da me ne izdaš.« Z delom sta nadaljevala. Proti koncu se jima je pridružil še Franciska, da so bili prej gotovi, ker je na mizi že stala večerja.

Metev se je pričela

Po večerji so se zbrala v skednju vaška dekleta. Pesem se je razlagala v tišino jesenskega večera in privabila fante na pod k Zagarijevim. Metev se je pričela. Fantje so brž ločili dekleta, ki so doslej mèle po dve en snop, so zlezli na kopico v kotu in nagajali brhkim, rdečeličnim dekletom, ko so hodile po snope. Vsi so dobro vedeli, kdo bo na metvi, zato ni bil nihče od njih razočaran niti presenečen; to je rodilo razpoloženje, kakršnega že dolgo ni bilo v družbi vaških fantov in deklet. Tudi Franciska in Tone sta pridno vrtila snop.

Mati je pripravljala v kuhinji prigrizek — »povečerek«, ga imenujejo. France je razvezal vsak snop, ko je bil omet, ga dobro stresel, da je šlo iz njega še zadnje zrnie in prazno slamo metal na voz pred skedenj.

Pesmi je sledilo živahno kramljanje. France je neprestano opazoval Lenčko. Bil je vesel vsake njene kretnje in sanjal je o dne, ko bo ona kot gospodinja in njegova žena, pripravljala »povečerek« za goste ob metvi. Lenčka je čutila njegove božajoče poglede in bila je srečna. Pela je tako veselo in ubrano, kakor že dolgo ne.

Kopica v kotu se je vidno nižala in dekleta so se že pričela bati, katera bo deležna »vdovca«. To pomeni, da se dekle v tistem letu ne bo omožilo, zato so se ga vse tako bale. Niso vedele, kateri je tisti snop, toliko so pa poznale fantovske muhe

da leži prav spodaj v zadnji vrsti. Ostalo je samo še pet snopov, potem štirje, trije... in dekleta niso hotela odnesti zlepa že ometih v strani, da bi ne bilo treba vzeti novega. Nekdo ga je pa vendarle moral omesti. Prišel je pod roko teti Jeri. Bila je dekle pri 50 letih. Fantje se niso mogli premagati, da bi se ne nasmejnili, a bilo jim je v resnici žal, posebno Tonetu, da ga ni dobila Franciska ali Lenčka. Ponagajali so teti čes: »Ostala boš stara devica«. Zavrnili jih je prav na kratko, da naj se ji otroci, katere je skoraj vse držala na rokah pri krstu, nikar ne posmejujejo; nim, da se kaj podobnega še vedno lahko pripeti, če im se nje ne more več, ker so nora leta že dvakrat za njo. Previdno je segla z roko v snop in potegnila iz njega poleno ter ga izročila Tonetu. Ta se ga je branil, a ni mu nič pomagalo. Preveč dobro ga je poznala teta Jera, da bi verjela njegovim izgovorom. »Kar shrani ga za drugo metev, pri nas, kot

Mati je sestra Franciska sta zadovoljno stisnili pod pazduho vsaka svoj srp. Francetove srece, katera se mu je brala iz obraza, sta bili obveseli, prav tako kakor on sam. Saj je bil vedno tako dober z njima, da sta mu prav od srca privoščili, da bi se mu njegove želje popolnoma uresničile. Tako toplo in mehko jima je bilo v dušah, kot že dolgo ne. Čutili sta, da bosta doživeli danes nekaj velikega in važnega.

Mati je še vedno nosila črno ruto v znak žalovanja za pokojnim Simnom. Molče so nadaljevali pot. Z vsako besedo, ki bi jo kateri od njih izpregovoril, bi bilo konec ubranosti. Šele ko so se ustavili na omeiku njihove njive, je dejal France: »Mati, zdi se pa le prepričajte, če je res ali ne, kar sem vam pravil, ko sem prinesel pokazat latje!« »Prav, prav si imel France,« je odgovorila mati vesela. Tako bogate in obilne žetve v resnici ni pričakovala.

Naredila je s srpom znamenje križa

in rekla: »Pa začnimo v imenu božiem!« Privila je prvo pest latja in ga odzela. Ta prednost pripada po starodavni navadi samo hišni gospodini. Zvila je povzročila ga razprostrla ured seboj. Sledila ji je tudi Franciska. Prišla jima je pomagat še teta Jera. Snop za snopom je ostal za njimi. France je vzdignil vsakega na kolena in s krepkimi rokami vezal povresla. »Zlagal jih je na kupe po deset, da jih je potem lahko prešel.« To niso ovseni otepi, kaj France? ga je pobarala teta Jera, »kako težkega latja že dolgo nisem žela.« »Res bo, leto bo kaša tako lepa, da se jo tudi stric iz mesta ne bo branil vzeti s seboj, kadar pride.« Pogovor se je sskal še o najrazličnejših vsakdanjih opravilih, o živini, o bližnjem seimu, čeprav bi bili najraje zaželi govoriti o mlctvi in o tem, koga so povabili.

Kot vedno, kadar so kaj delali v »Resju«, se je tudi tokrat spomnila mati pokojnega Simna in rekla: »Pred osmimi leti je pod omikle hrastom na omeiku vedril. Kosil je otavo, pa ga je zalotila nevihta. Od Črnega vrha sem so bili prihrumeli črni, grozeči, nič dobrega obetajoči oblaki. Zabliskalo se je, kot bi bila vsa dežela v ognju, — sledil je rezek grom. Treščilo je v hrast, pod katerim je vedril in ubogi Simen je daleč od vseh zatisnil oči.«

»Oh mati,« je zaprosila Franciska, ki ji je bila očetova slika že takoli, ko so stopili na njivo, ozivela v spominu, »prošaj, vas, ne govori mo o tem, preveč mi je hudo.« Res je imel pokojni Simen nio tako rad, da je je v vsakega sejmna prinesel kakšno darilce, čeprav so bila majhna, a za njo je bilo vsako posebej dragoceno. Marsikaj hrani še danes in ob vsakem pogledu na te drobne reči ji privreje solze v oči. Očeta je imela v resnici rada. — Mati je razumela otroka ter je s strahom in zadovoljstvom pogledala sina. Bil je na las podoben očetu. Bala se je zanj in je vedno prosila Boga, naj ga obvaruje nesreče.

Pogovor je spet tekel o letini, živini, sosedih itd. Z delom so pridno nadaljevali. Ko so z žetvijo končali, se je dan nagibal že k večeru.

vidiš, je »vdovec« ostal meni!« Dekleta so bila vesela, smejala so se, a ne škodoželino, saj teta Jero so imeli vsi radi, poleg tega jih je nocoj izrežla zadrege, v katero bi bil prav gotovo eno izmed njih spravlil »vdovec«. Zadnji snop je stekel po podu. Z grabljami so očistili še preostalo slamo zrnja in ga enakomerno razdrgnili po podu, da bi se ne vnelo. Na Francetovo povabilo je vsa družba zapustila skedenj in odšli so v hišo.

Mati je bila obilno obložila mizo s pogačo in pisanim kruhom

Jabolka, grozdje in slive, so vabile pridne roke, naj sežejo po njih. France je bil pripravil nov most — jabolčnik, nalašč za ta večer. Postavil je na mizo več steklenic hrkati in prosil goste, naj posejedo. Tone je neopazeno izginil in se vrnil s harmoniko ter jo skrnil za peč. Po prigrizku so ga prosili, naj vendar že gre po njo. On jim je ves žalosten dejal, da mu je nekdo predrl meh, da pa je pripravljen zakrpati ga, če mu France izroči šopek najlenjših aster in tudi rožmarina ne sme manjkati med njimi. Tone je ostal trdovraten. Moral ga je prositi celo France; seveda je bilo to vse le na videz. V resnici je bila Franciska že popoldne pripravila tak šopek, kot ga še nobeno dekle ni bilo pripravilo ob letošnji metvi; prav tako je Tonetova harmonika stala na klopi za pečjo. Franciska je odšla po šopek in ga izročila Tonetu. Takoj za tem se je razlegla pesem: »Pušlec pa mora bit zelen al plav...«

Harmonika je vzdrhtela pod Tonetovimi prsti. Zaigral je valček tako vabečo, da so dekleta in fantje, kot gnani od neke nevidne sile, vstajali od mize in peslali. Zadnji se je dvignil France. Približal se je Lenčki. Bilo ji je neprijetno, ko se je tako svečano približeval k njej on, za katerega je živela, čeprav so vsi vedeli kako sta si dobra. Zaplesala sta in ob zvočnih valčka se jima je zdelo, da sta najsrečnejši bitji na svetu. V resnici sta tudi bila. Iz oči obeh se je odražala sreča, kajti strnilo se je

končno dvoje src, katera sta doslej taval v negotovosti.

Mati si ni mogla kaj, da bi si s predpasnikom ne otrla solz sreče in ganotja. Odšla je v kuhinjo, da bi bila sama. Prav Lenčko je bila namenila Francetu, čeprav ni tega z nobeno besedo nikdar izdala, saj je bila tako dobro skrbna in pametno deklet.

Harmonika je utihnila

Tone je postal žejen. Gostje so posedli na prejšnja mesta, samo Lenčka in France sta sedela v kot pod razpelo in kramljala. Čutila sta, da morata govoriti, a tisto, kar bi si bila rada povedala, nista znala izraziti z besedami...

Sledila je pesem, kramljanje, smeh; Tone je spet raztegnil harmoniko. Mati je stregla gostom in kar nič se jim ni mudilo od Zagarijevih domov.

Petelin je se oglasil za hlevom in naznanil prihod bližajoče se jutranje zarie. Dekleta in fantje so se razšli. V hiši, kjer je še pred nekaj minutami prekipevalo mlado življenje, je postalo popolnoma tiho; samo tik-takanje stare stenske ure je molilo svečani mir. Vstopila je mati in našla Franceta samega. Molče ga je pogledala po laseh in mu stisnila roko. Pogledala sta si globoko v oči in se razumela...

Ugasi so luč in legli v zavesti, da se je minuli večer odločilo nekaj velikega in važnega za vso družino.

Drugo jutro je šopek, viseč na žici, napejlani s strehu na streho sredi vasi, zgovorno pričal o metvi pri Zagarijevih.

Tako teče življenje na vasi po začrtani poti, med trdim delom, ki ga razsvetliujejo mnogi veseli trenutki, polni pristne sreče in domačnosti. Vsako leto se ob istem času ponavlja isto delo, isti dogodki in vendar jih vedno doživljajo znova. Leto se konča z zimo in spomladj, ko se iz zemlje umakne snežna odeja in sonce obudi naravno v življenje, sežejo pridne roke po delu z novo močjo in novim upanjem na žetev v jeseni. A. J.

Vroči val obema pokrajino

Ljubljana, 4. septembra

Take hude vročine med masami že kmalu ljudje ne pomnijo. Kdor lista po starih vremenskih zapiskih, pride na to, da je bila slična vročina med masami leta 1917 med prvo svetovno vojno, pa tudi druga leta pred vojno je dostikrat prav med masami pritisnila najhujša vročina, po mnogih krajih je zavladala suša, ki je uničila poliske pridelke ter je travnike požgala do gola, tako da niso ljudje spravlili dostikrat niti pol centa otave z velikega travnika.

Letošnji avgust je zaznamoval veliko številno vročih dni. Katere dneve smatramo navadno za vroče? Po mnenju praktičnih in tudi teoretičnih vremenaarj so vroči dnevi oni, ki izkazujejo dnevno temperaturo nad 25 stop. C. Takih dni s temperaturo nad 25 stopinj C je letošnji avgust imel 18, ko sta lani bila le samo dva dneva. Približno tako vroč avgust je bil leta 1939, ko je bilo takrat celo 24 vročih dni. Takrat je bilo še manj dežja ko letos. V 12 dneh ga je bilo le 30,9 mm.

V letošnjem avgustu je bila prva vročina od 2. do 5. avgusta, nato so sledili delno hladni dnevi, ki so izkazovali dnevno temperaturo pod + 25° C. Drugi vroči val je objel pokrajino 11. in 12. avgusta, a tretji in še sedaj trajajoči val pa se je v pokrajini pojavil 19. avgusta. Danes je že 17 dan, ko še vedno pritriska vročina. Navadno smo kmalu po 1. septembru dobili deževne dneve, da je dnevna temperatura močno padla in je nastopilo hladnejše vreme.

Sedanja vročina je pospešila zorenje raznega sadja in nekaterih poljskih pridelkov. Nasprompto pa se že ponekod kažejo vidne posledice suše. Trava je ožgana. Nastopilo je tudi pomanjkanje vode. Vode so drugače zelo nizke. Kakor malokdaj, je letos Cerknško jezero že od junija naprej popolnoma suho. (—C)

S Hrvaškega

V najkrajšem času bodo začeli graditi veliko poslopje ženske realne gimnazije v Banja Luki. Zgradba bo stala okrog 10 milijonov kun. Za prva dela je že odobren kredit v znesku 4 in pol milijona kun. Gradbeni načrt je tudi že odobren.

60% vseh dohodkov hrvaških toplic se mora odzdatj porabiti zgolj za razne udobne toplotiške ureditve. Vse hrvaške toplice bodo morale biti urejene tako, kot to država zahteva od lastnikov. Hrvaške toplice bodo morale v kratkem postati ponos hrvaške države, saj se lahko nekatere postavijo ob stran največjim in najzdravilnejšim toplicam na svetu.

Zagrebsko radijsko postajo bodo ojačili na 120 kw.

Zdrav grade drugo palačo zagrebske tehnične fakultete. V tem delu bodo dobili prostora tile oddelki: strojni, elektrotehnični, la-

djedelski. V isti zgradbi bodo tudi predavniške omenjenih oddelkov. Nova zgradba bo stala v celoti nekaj nad 45 milijonov kun.

Kako se je hrvaška narodna vojska borila proti partizanom v Kozari planini in kaj vse se je tam dogajalo, bo na reporterski način opisal v posebni knjigi Franjo Rubina, ki se je bojev sam udeleževal. Knjiga bo imela naslov: Kozara — grob partizanov. Stala bo 50 kun in jo bo založila knjigarstva Velebit.

Šport

Haegg, Nurni in Harbig

Haegg je brez dvoma najhitrejši tekač na proгах od 1500 m do 3000 m. Švedski tisk ga proslavlja kot športnika, slavnjejšega od samega Nurmija. Takšno slavo kot jma Nurni, pa si bo moral Haegg seveda še pridobiti na bodočih nastopih. Sila teško bo nadkriliti Nurmija na proгах od 1500 m do 20.000 m in zboljšati svetovne rekorde. Tudi za Haegg je to še dolga in teška pot. Če primerjamo ta svetovna tekača, vidimo, da je med njima velika razlika. Nurmija odlikuje izredno trdna volja do uspehov, medtem ko je Haegg že po naravi zmožen doseči največje uspehe. Nurni je dosegel svoje svetovne uspehe tako, da je tekal ure in ure in ni imel nobenih resnejših tekmecev. Bil je navezan sam naseb. Haegg pa ima to srečo, da dosega na svojih proгах uspehe v družbi odličnih evropskih tekačev. Ta huda konkurenca ga seveda vzpodbuja k še večji vztrajnosti pri doseganju novih uspehov.

Švedski tekač Maki je hotel tudi zboljšati čas na progi 1500 m, ki ga je preteklo leto dosegel Nemec Rudolf Harbig z 2:21,5. Kot primerjamo lahko Haegg in Harbiga, tako lahko primerjamo Haegg z Nurmijem. Harbigovi svetovni rekordi na 400 m, 800 m in 1000 m jasno kažejo trdno voljo do treninga in uspehov. Če bi Haegg in Harbiga videli na skupnem nastopu, bi utegnili doživeti nova presenečenja in izboljšanja nekaterih dosedanjih svetovnih rekordov, vendar pa na takšno srečanje zdaj ni misliti, ker je Harbig na bojišču.

Danes popoldne in jutri, v soboto, dopoldne se lahko še vpišete na šolo Glasbene Matice. Popoldne ob 15 naj se zbere vsi vpisani gojenci v Hubadovi pevski dvorani, da se sporazumno določi, v katerih dneh in v katerem času bodo zvičali pouk v posameznih glasbenih predmetih. Redni pouk se bo pričel v ponedeljek, dne 7. t. m.

Rečna mati 7 neboljenih otrok, od katerih najstarejši je še vedno šoloboozven, vlnudno prosj kakršne koli podpore v denarju ali v hrani. Darila prosj na upravo »Slovenec« pod »Rečna mati«.

S. S. van Dyne: ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

GOSPODA BENSONA

»Svoje pištole torej niste po svoji vrtni iz Francije nikomur posodili?«
»Ne, nikdar je nisem posodil... je počasi spregovoril stotnik, a v hipu je zardel in spet umolknil. Čez nekaj trenutkov pa je le nadaljeval, »komu naj bi jo bil posodil? Rekel sem Vam, gospod upravnik, da...«
Markham ga je prekinil:
»To, kar ste povedali, ne drži. Ugovortveno je torej, da ste pištole imeli... jo imate že?«
Leacock je že mislil spregovoriti, pa se je hitro premislil.
Upravnik je malo počakal in se naslonil nazaj na stolu.
»Vi ste gotovo vedeli, da je Benson postal zaradi svojega dvorjenja nadležen gospodični St. Clairevi.«
Ko je Markham spregovoril dekletovo ime, se je stotnik stresel po vsem životu in njegova lica so postala nenadno škrlatno rdeča. Jezno je pogledal upravnika, globoko dihnil ter dejal s stisnjeno zobe:
»Ali ne bi bilo bolje, če ne bi zapletali gospodične St. Claireve v to zadevo?«
»Na žalost, ni mogoče.« Markhamov glas je bil sila odločen. »Preveč sumljivih znamenj jo spravlja v zvezo z umorom. Njeno torbico smo na primer

našli v Bensonovi sobi tisto jutro po zločinu.«
»To je laž, gospod!«
Markham se je naredil, kot da ni slišal.
»Priznala je to sama.«
Leacock je nameraval odgovoriti, a upravnik mu je dal znamenje, naj molči.
»Ne ustavljajte me. Jaz ne obdolžujem gospodične St. Claireve, da je neposredno odgovorna za zločin. Skušam samo pojasniti, kakšno vlogo ste Vi igrali pri tem.«
Stotnik je motril Markhama, kakor da mu nič kaj preveč ne verjame, nato pa dejal odločno:
»Nimam ničesar več povedati.«
»Vedeli ste, ne res, da sta gospodična St. Claireva in Benson tisti večer, ko se je odigral zločin, skupaj večerjali v Marseillesu?«
»No, in?«
»Vedeli ste tudi, da sta odšla iz restavracije popolnoči in da se je gospodična vrnila domov šele po umoru?«
Stotnik ga je srdito pogledal, a odgovoril ni.
»Gotovo Vam je tudi znano, da je bil Benson umorjen ob pol ene ponoči.«
Kakšno minuto je vladala po teh besedah popolna tišina, nakar je Markham spet opazoval:

»Nam lahko poveste še kaj, gospod stotnik? Morda glede orožja?«
Leacock je hladno zrl predse. Očividno se je bil odločil, da tisti dan ne bo spregovoril nobene besede več.
Markham je vstal.
»Prenehajmo zdaj z zasliševanjem.«
Kojaj je stotnik odšel iz sobe, je Markham pozvonil ter poklical enega svojih policistov.
»Povejte Benu, naj zasleduje tega gospoda. Poizvedite, kam zahaja in kaj dela. Hočem imeti že danes zvečer v klubu Stuyvesant poročilo o tem.«
Ko smo ostali sami, se je Vance obrnil na Markhama napol resno, napol žaljivo:
»Silno duhovito, da ne rečem naravnost zvižo... toda, tvoja vprašanja glede gospodične St. Claireve, oprosti, so bila nekoliko surova.«
»Moral sem tako vprašati, je odgovoril Markham; zdi se mi pa, da smo dosegli, kar smo želeli. Nisem dobil vtiša, da bi bil Leacock čisto nedolžen pri stvari.«
»Res?« se je začudil Vance. »In kaj naj bi govorilo o tem, da je kriv?«
»Tudi ti si lahko opazil, kako je prebledel, ko sem ga vprašal po orožju. Izgubil je živce in videti je bil res precej preplašen.«
»Toda, ali veš, da tudi kak nedolžen človek, če ga osumiš, lahko vzbuja vtis, da je kriv? Človek, ki je obdolžen kakšnega zločina, in ki mu pokažeš okrvavljeno orožje, s katerim je bil zločin izvršen, se ali mirno smejlja, ali kriči, ali dobi živčni napad, ali se onesvesti, ali se vede, kakor da se ga stvar nič

ne tiče, vse v skladu s tem, kakšne živce ima kdo, pa naj bo potem kriv ali nedolžen.«
Preden je Markham mogel odgovoriti, se je že pojavil pri vratih Swacher in naznanil, da je prišel Heath.
Narednik je kar žarel od besnosti in je celo pozabil stisniti roko, kot je to storil običajno.
»Končno smo le na zanesljivi poti! Snopi sem bil na stanovanju stotnika Leacocka in sem, na kratko povedano, zvedel tole: tisto noč pred trinajstim je bil stotnik doma. Kmalu po polnoči pa je odšel iz hiše in se podal proti zahodnemu koncu mesta, to si dobro zapomnite, in se je vrnil šele približno četril ure po umoru.«
»Toda, če je bil strežnik dejal... je segel v besedo Markham, a Heath je že nadaljeval:
»Vprav to je tisto; Leacock je podkupil strežnika, naj bi celo prisegel, da je bil stotnik tisto noč doma. Kaj pravite k temu, gospod Markham? Je zdaj jasno, ali ni? Strežnik je priznal nekatere stvari šele tedaj, ko sem mu dejal, da ga bom dal zapreti.« je vzkliknil Heath in se rogal. »Tako sem ga preplašil, da sem prepričan, da pred Leacockom ne bo odprl več ust.«
Markham je priklimal.
»To, kar pravite Vi, gospod narednik, gotovo potrjuje tudi mojo sodbo, ki sem si jo ustvaril po razgovoru z Leacockom. Cim je stotnik odšel od nas, je Ben poslal za njim policista, naj ga zasleduje, in še nocoj bom dobil poročilo o tem zasledovanju. Jutri stvar lahko že v celoti pojasnjena. Sto-

pil bom z Vami v stik zjutraj, in če bo treba koga spravitj v luknjo, bodite prepričani, da se bo to zgodilo.«
Ko je Heath odšel, se je Markham kar prekušen nazaj na naslonjalo, tako je bil videti zadovoljen.
»Če se ne motim,« je spregovoril, »je zdaj vse jasno. Dekle je vbeberjal skupaj z Bensonom. Potem se je vrnila z njim vred k njemu na dom. Stotnik, ki je to slutil, je odšel iz svojega stanovanja in hitel k Bensonu. Tam ju je našel skupaj in je svojega tekmeča umoril. Na ta način bi bilo mogoče razložiti ne samo, kako je prišla tja tista dekletova torbica in njene rokavice, pač pa tudi, koliko časa je potrebovala, da se je vrnila na svoj dom. Razložiti pa se da tudi, zakaj se je ona v soboto tulaj tako vedla, kakor tudi, zakaj se je stotnik glede pištole lagal... Mislim vsaj, da imam rešitev upanje v rokah, rešitev, ki jo očitvudno potrjuje dejstvo, da je bila stotnikova neudeležba pri umoru izmišljotina.«
»Kdor živi v upanju...« se je oglasil Vance.
»Markham ga je začuden pogledal.
»Toda, ali nisi sam preklical svoje ga naziranja? Vemo zdaj za grožnjo, ki je bila izredno priznana, poznamo vzročno zvezo, čas, kraj, način, kako je bil zločin izveden in celo to vemo, kakšnega orožja se je morilec poslužil.«
»Zdi se mi, da sem vse to že slišal, je pripomnil Vance in se nasmejnili.«
»Ali niso bile te besede že izgovorjene v zvezi z gospodično? Kar pa se tiče orožja, je treba vedeti, da ga še nimate v rokah, če rečemo po pravici

Zakaj se je pri nas reja kuncev tako lepo razvila

Ljubljana, 1. sept.

Prav zanimivo je, kako se je posebno v zadnjem času razvila pri nas reja kuncev. Ni je skoraj hiše, da ne bi stranke gojile le ljubke živali. Posebno veliko rejcev je tam, kjer je za to dovolj primerne prostora in kjer ima za rejo rejec dovolj veselja. In zakaj so začeli pri nas v takem številu rediti kunce?

Že med prvo svetovno vojno se je pokazalo, da so kunce za prehrano ljudi in preskrbo s kožicami ter dativijo volne zelo velikega pomena. Tudi v tistih letih vojne je bilo število kuncev pri nas zelo veliko. In zakaj je bilo njihovo število tako visoko? Iz čisto preproste razloga: živalca nudi na malem prostoru in pri skromni hrani, z uporabo odpadkov gospodinjstva, znatno količino okusnega mesa, in veliko dobre volne. Če računamo vidimo, da nam daje mladiči ene same samice na leto 50 do 70 kg mesa in vsaj en kg volne, kar zadošča za izdelavo približno treh metrov sukna. Če pomnožimo gornje število s številom plemenskih samic, ki jih imamo, ali pa, ki jih lahko brez škode za druge panoge svojega gospodarstva pri nas gojimo, pridemo do zelo visokih in za naše skupno narodno gospodarstvo upoštevanih vrednih številk.

Po prvi svetovni vojni pa se je število kuncev pri nas zelo znižalo. Šele pred kakšnim dvema letoma se je reja kuncev iz istih razlogov kot pri prvi svetovni vojni spet zvišala. To je dovolj trdno dejstvo, da so kunce zelo primerni, da nam v časih, ko je prosta preskrba s mesom otežkočena ali nemogoča, nadomestijo, oziroma spopolnijo na jedilnem listu drugo meso. Ta spopolnitev pa je dosegljiva prav zaradi hitre razmnožitve kuncev in ker moremo kunce mnogo prej zrediti za zakol, kot pa na primer govedo ali prašiča.

In kakšne koristi imamo od kuncev? Kunčje meso je izvrstno ter nič ne zaostaja glede rednosti za mesom drugih živali. Pri nas sicer kunčje meso ne najdemo na jedilnih

listih, kot ga to najdemo v Franciji ali Ameriki, kjer ga nudijo gostom tudi v najboljših hotelih. Kunčje meso se da uporabiti za vsakovrstne jedi, na najrazličnejše načine. Še konservirati se da. Zavračanje kunčjega mesa je posledica raznih neupravičenih in naravnost smešnih ter neumnih predsodkov. Sedanjí čas bo gotovo dal kunčjemu mesu mesto, ki ga po svojem okusu in sestavinah upravičeno zasluži.

Razen mesa, nam daje kunces še kožo, ki je porabna na kaj različne načine. Kožice pozimi zaklanih kuncev se daje predelati v krzno. Kunčje krzno je mehkeše in trpežnejše kot pa krzno drugih živali. Kunčje kožice poleti zaklanih živali pa se lahko ustrojijo v raznobarno usnje. Usnje kožic mlajših živalic pa uporabljamo za izdelavo raznih galanterijskih predmetov. Pa še nekaj nam nudijo kunci-angorci. Volno, ki se odlikuje posebno zaradi svoje majhne teže in izredne toplotne. Da je angorska volna mnogo toplejša kot druge volne, je znastveno dokazano. Zimsko perilo iz angorске volne je kar priporočljivo za revmatične ljudi.

Še pred nekaj leti nismo imeli pri nas organiziranega odkupa in tudi ne strojev za predelavo angorске volne. Zdaj vse to imamo. Reicem se zdaj pač ni bati, da bi ne bili poplačani za trud, ki ga imajo pri vzreji kuncev in tudi se jim ni bati, da ne bi mogli pridellane volne primerno novčiti ali si dati splestiti raznih delov oblek. Malemu človeku je zdaj omogočeno, da se tako on kot njegova družina bolje obče in da mu ni treba pri delu zmrzovati. Samo eno leto naj skrbno goji 8 do 10 angorcev, pa bo vesel velikih koristi, ki jih ima od živali. Ker se da angorska volna uspešno mešati s sodobnimi umetnimi vlakni, pridobiva tudi vedno večjo pomembnost za tekstilno industrijo kot dodatek za izdelavo boljših vrst sukna, še prav posebno pa pri izdelavi domačih ženskih pletenin, kvačkanih in tkanih ročnih del. Za samo zaradi navedenih koristi se spleča gojiti kunce, od katerih imamo res vsestranske koristi. Reja pa mora biti seveda smotrna in pravilna.

Kdo je bil Hilšer?

Ljubljana, 4. septembra.

Hilšerjevo ulico smo res imeli v Ljubljani med Gradščem in Vegovo ulico do leta 1923, ko so Gregorčičevo ulico potegnili tudi po Hilšerjevi ulici prav do Vegove ulice. Zato pa ne smemo sedaj delati Hilšerju krivice ter o njem pisati, da je bil to »neki podčastnik, ki je živel v prejšnjem stoletju v Ljubljani ter se je udejstvoval v karitativnem delu«. Brez dvoma je Josip Emanuel Hilšer imel plemenito srečo, vendar mu pa samo zaradi dobre srca stari Ljubljančani niso dali ulice. Ta mladi, zelo nadarjeni mož je bil namreč v tedanjih časih poleg velika Prešerna največji pesnik v naših krajih. Kot sin vojaškega profosa leta 1806 na Češkem rojeni Hilšer je prišel leta 1818 v Ljubljano z vojaškim vzgojvališčem, ki je dobilo svoje prostore v Gradšču. Ko je bil star 16 let, je bil že sprejet v domači 17. polk kot prostak. Mladi pesnik se je seveda prav slabo počutil pri vojakih ter je bil srečen, ko je l. 1823 postal učitelj na vojaškem vzgojvališču. Po prvih liricnih poskusih je napisal več dram, ki so jih igrali v vojašnici, a velik uspeh je dosegel l. 1828, s svojo igro »Friderik Lepi« v stanovskem gledališču. Svoje izvirne pesmi in prevode je objavjal v »Myllyrisches Blatt«, kjer so izhajale tudi slovenske in nemške Prešernove pesmi ter mu je bil priložen tudi Prešernov »Sonetni venec«. L. 1835 je pa v posebni knjigi izdal svoj prevod Byronovih »Hebrejskih spevov« tako, da je bil na eni strani tiskani angleški izvirnik, na drugi pa njegov prevod. Kakor je Prešernovo ljubezen zavrnila premožna trgovska hči Primičeva Julija, tako je tudi njega na ponižujoč način odklonila hči bogatega ljubljanskega trgovca C. Šele po njegovji smrti je izšel po Prešernovem vzoru tudi Hilšerjev sonetni venec na Angeliko. — Nesrečni in bolečni pesnik je bil l. 1835, prestavljen v Bologno, pozneje pa kot računski podčastnik v Milan, kjer ga je l. 1837, umorila jetika. Kakor je Prešeren poslovenl Byronovo »Parizino«, nam je Hilšer dal njen nemški prevod. Prvo izdajo njegovih del je objavil L. A. Frankl l. 1840., druga izdaja je izšla 1863., najpopolnejša pa šele l. 1906. v njegovem rojstnem kraju v Litomežicah z njegovim portretom in tamkajšnjim spomenikom, kakor je pesnika naslikal Matevž Langus. Korporal Hilšer je s svojo poezijo bogatil tudi kulturo našega mesta in dežele ter si je zaslužil gotovo več kot — pozabljenje.

Popravek k maksimalnemu ceniku

V maksimalnem ceniku št. 7, izdanem dne 1. septembra 1942.XX., je pomotoma navedena cena bukovega oglja na drobno kg 1.25 lire, na mesto 1.30 lire, na debelo en stot 85 lir namesto 90 lir, ter na drobno v vrečah 1.60 lire namesto 1.65 lire.

Dosedanji naročniki Slovenceve knjižnice obnovite naročnino na II. letnik čimpreje — še v teh dneh! —

Pridobite nam novih naročnikov!
Vsak kdor nam pridobi 5 novih naročnikov bo dobil celo zbirko 38 knjig zaastonj. Vsak kdor nam pridobi vso zbirko 36 knjig bo dobil dve lepi knjigi za nagrado!
Vsaka knjiga za naročnike le 6 Lir
— Za nenaročnike bodo knjige dražje. —

Šipek, dren in češmin

Ljubljana, 4. septembra.

Kakor plemenito sadje, tako je letos tudi gozd bogato založen z različnimi sadeži. Skrbne gospodinjice so si že nasušile borovnice, rdečih jagod in nakuhale malin. Sedaj pa, ko se poletje že nagiblje v jesen, so prišli zoreti plodovi dreva, šipka in češmina.

Gozdni sadeži vsebujejo zelo veliko vitaminov, hranilnih snovi in rudinskih soli, tako da je zelo nesametno mnenje, da so vsi plodovi, ki zrasto v gozdu divji in neuzžitni. Tako se je mislilo do sedaj, a vojna nas je šele naučila, da znamo pravilno ceniti tudi drugo sadje izven plemenitih vrst.

Šipek raste v velikih množinah pri nas, vendar ne v bližini Ljubljane, ker so ga povečini iztrebili. Šipkovi plodovi so izborni za pripravljane marmelade, ki je okusna in zdrava.

Šipkova marmelada. Naberí dovolj zrele, če mogoče od slane poparjene jagode, jih izberi, preže na pol in očisti peška. Nato jih kuhaj z malo vode, da postanejo mehke. Pretlačí jih skozi sito, stehtaj in daj na vsak kilogram soka ¼ kg sladkorja in kuhaj tako dolgo, da postane mezza dovolj gosta. Nato jo zdejvi v kozarec.

Jagode šipka za čaj. Zdrave in očiščene jagode razpolovi in jim izloči peščišče, ter jih posuši. Predno skuhaš čaj, namoči jagode vsaj za 2 uri. Čaj je zelo zdravilen in pomaga pri ledvičnih in želodčnih boleznih. Ta čaj ima tudi prijeten aroma in dober okus. Čaj iz neočiščenih jagod, pa je izredno zdravilen pri boleznih sešnih organov, pri kamnih in pri bolečinah v mehuruju.

Šipkove jagode pa lahko tudi skuhamo kot kompot. 12 ur pred uporabo jih namočimo in jih nato kuhamo v sladki vodi tako dolgo, da postanejo popolnoma mehke. Tudi vino iz šipka je izborno, a letos je za to premalo sladkorja.

Dren je pri nas vse premalo cenjen. Po drugih državah ga vložijo na sto tisoče kg letno. Pri nas izdelujejo iz njega le dober domač kis. Ravno zato se boje gospodinjice dren vkuhavati, ker menijo, da porabi preveč sladkorja. Pa temu ni tako.

Dren v sladkorju. Oberi 2 kg zrelega, a še čvrstega dreva, ga operi, izberi in osuši. Medtem skuhaj pol kg sladkorja s četrí litra vode in ko je sladkor kuhan, stresi vanj drnulé. Ko ponovno zavre, odstavi in pusti, da se jagode pari na ognjišču še 10 minut. Nato primešaj nekaj salicilnega praška, poberi s penato jagode iz sladkorja, jih zloží v kozarec in zalij s sladkorjem.

Drenove jagode pa lahko tudi steriliziramo. Izberemo in speremo drnulé, jih zložimo v kozarec, ki jih zalijemo s 50% sladkorno raztopino in dobro zapremo. Steriliziramo jih 10 minut pri 85° C.

Češmin se pri nas skoro nikjer ne uporablja, vendar se da iz zrelih češminovih jagod pridobiti okusen, prijeten dišeč in poživilajoč sok, ki je zlasti primeren za bolnike in nam popolnoma nadomesti limonado in druge hladilne pijače.

Naberemo zrele češminove jagode, jih odberemo in zmečkamo z lesenim tolkačem. Na 1 kg mezza prilijemo ½ l vode in ko je mezza zavrela, kuhamo še 10 minut. Nato precedimo goščo skozi gosto platneno krpo in ko se sok vstavi, ga ponovno filtriramo. Sok stehtamo in dodamo prav toliko sladkorne sipe, ki jo pustimo, da se stopi. Nato zlijemo sok v steklenice in ko se ohladi, jih zamašimo.

Z Goreniskega

V Seleh pri Skolji Loki so pokopali daleč na okoli znanega žagarja in mlinarja, ki je padel pod kroglo komunističnega morilca, župana Benedika Franca.

V Vodich je umrl 89 letni Ivan Burger, po domače Jakobov oče.

V Kokri je udarila strela v poslopje Andreja Polajnerja in zanetila požar. V hlevu so zgorele tri krave, nekaj prešičev in ovc. Ker je kmetija v hribih, ni bilo ne vode ne ljudi, ki bi omejili požar.

V Celovcu so umrli 62 letna žena ključavničarja Neža Bankova, podruško leto star Peter Pregelj in 74 letna redovnica Amalija Jelenova.

Ljubljana

Koledar

Danes, petek, 4. sept.: Rozalija, d.
Sobota, 5. sept.: Lavren. j.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sobota, 5. sept. Ob 17.30 »Zaljubljena žena«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol.
Nedelja, 6. sept. Ob 14 »Vdova Rožinka«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. — Ob 17.30 »Mali lord«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol.

Giovanni Cenozo: »Zaljubljena žena«, sodbna igra, ki obravnava konflikt v zakonskem trikotniku, in taktiko, s katero reši pametna zakonska žena zakonsko krizo. Igrajo: Severieva, Vida Juvanova, Nahlocka, Nakrst, Gregorin, Peček, Brezigar in Juga Boltarjeva. Režija: prof. Šest. Predstava v Drami v soboto ob 17.30, po zelo znižanih cenah, od 10 lir navzdol.

Obvestila šolskih zavodov

Na II. ženski realni gimnaziji v Ljubljani bodo ponavljalni, razredni, privatni in nižji tečajni izpiti po sledečem sporedu v poslopiu Trgovske akademije: razredni izpiti (za tiste, ki zaradi prometnih ovir ali bolezní niso v juliju dovršili razreda) od 16. do 18. septembra; popravni izpiti od 16. do 21. sept.; privatni izpiti od 16. do 24. sept. in nižji tečajni izpiti (tudi popravni) od 21. do 24. sept. Podrobni razpored bo objavljen 10. sept. na oglasni deski pred ravnateljevo pisarno [Trgovska akademija, III. nadstr.]. — Za sprejemni izpit za I. razred morajo vložiti starši do 15. septembra pri ravnateljstvu prošnje, kolkovane s kolekcem za 4 lire in opremljene z rojstnim in krstnim listom ter spričevalom o dovršenem 4. razredu osnovne šole. Izpit bo najbrž 25. in 26. septembra. Vzroci prošnje se dobe pri šolskem služitelju. — Ravnateljstvo

Ravnateljstvo III. moške realne gimnazije v Ljubljani bo sprejemalo prošnje za pristope k sprejemnemu izpitu 7. septembra 1942 od 8 do 12 in 15 do 17 v ravnateljevi pisarni. Prošnja je kolkovati s 4 Lit in priložiti rojstni list in izpričevalo 4. razreda, oziroma izpričevalo o dovršeni ljudski šoli. Sprejemni izpiti bodo v drugi polovici septembra.

Ravnateljstvo II. moške realne gimnazije v Ljubljani (Rakovnik) sporoča: 1. vpisovanje učencev za sprejem v I. razred bo dne 14. sept. od 8 do 12 v ravnateljevi pisarni. K vpisu naj učenci prinese spričevalo o dovršenem 4. razredu ljudske šole, krstni list in kolek za 4 lire za prošnjo, katero dobe pri gimnazijskem slugu. Vpisovali se bodo učenci, stari 10 do 13 let; 2. popravni izpiti za vse razrede bodo 17. sept. Učenci, ki še niso vložili prošnje za pristope k popravnemu izpitu, morajo to storiti do 12. septembra; 3. pisмени nižji tečajni izpit bo 18. in 19. sept., ustni pa od 21. sept. dalje; 4. sprejemni izpiti za redne in privatne učence bodo 23. in 24. sept.; 5. privatni izpiti se bodo začeli 25. septembra. Začetek vseh izpitov bo ob 8. uri zjutraj.

Na I. mešani meščanski šoli na Viču v Ljubljani bodo popravni in razredni izpiti za učence in učenke IV. razreda in završnega izpita dne 16. septembra; za učence in učenke vseh prvih razredov dne 17., drugih razredov dne 18., in tretjih razredov dne 19. septembra v poslopiu ljudske šole, pritrilje desno. — Završni izpiti se bodo pričeli dne 21. in končali dne 26. septembra. Vsi izpiti bodo vselej od 8. ure dalje po razporedu, razobesenem v šolski veži. — Prošnje za izpite morajo biti pravilno kolkovane in izročene ravnateljstvu najkasneje do 15. septembra. (Prošnja se kolkuje s kolekcem za 4 lire in še s kolekcem za 4 lire za vsak predmet! Te takse so oproščeni po odredbi Visokega komisarja št. 104 z dne 16. IX. 1941.XX le oni učenci(ke), katerih starši imajo 7 ali več otrok, polovico te takse pa oni, katerih starši imajo 5 ali 6 otrok. Ta ugodnost za ponavljalce razreda ne velja.) — Ravnateljstvo.

Sulla tua strada incontri ogni giorno tante vendite di biglietti della Lotteria di Merano! Ascolta il consiglio dell'amica invisibile che ti cammina allato: la Fortuna! Fermati e acquista un biglietto che può farti diventare milionario.

Na svoji poti srečuješ vsak dan toliko prodajalnih srečk Loterije di Merano. Poslušaj nasvet nevidne prijateljice Sreče, ki te spremlja. Ustavi se in kupi srečko, ki te lahko napravi milijonarja.

REGALA MILIONI
a chi acquista un biglietto per L. 12.—
DARUJE MILIJONE
istemu, ki kupi srečko za Lir 12.—

V. HEISER

90

Zdravnik gre križem svet

»Še danes bomo šli na lov.« mi je precej objubil.

Določeno je bilo, da bomo odpluli z njegovega otočka, ter se vkrcali na čoln, ki so mu posebni plavalci uravnali ravnovesje; sledila nam je še ladja za spremstvo.

»Mi ne lovimo morskih psov s slanim,« je rekel poglavar. »Prav za prav jih mi lovimo za našo zabavo. Tukaj ne štejemo za športsko, če kdo lovi morske pse na trnek. Za vabo so nam naše roke.«

»Mar se nikdar ne dogaja, da pri takem lovu pride kdo ob svoje roke?«

»Skoraj nikoli.«

»Kako pa potem ravnate.«

»Pokazal vam bom.«

Vestali smo počasi ob vnanji strani meje, ki so jo tvorile pečine. Poglavar je vtaknil roko v vodo ter jo počasi gibal. Kmalu je vzdolž čolna priplul morski pes, a med njim in med roko se je počasi pogrežala zanka in žival je plula vanjo, ne da bi se za vrv menila. Kakor hitro je vrv zdrsnila čez prve spredeje plavuti, so zanko narahlo zadržnili v vozlu. Če bi ta zdrknul proti repu, bi se riba

začela otepati ter bi utegnila prevrtniti čoln.

V hipu, ko so zanko zategnili, je Fau Mui Na roko urno odmaknil. »Vse odvise od tega, kako človek ravna,« je dejal. »Če giblješ roko prav počasi, se bo tudi morski pes bližal čisto polahko. Če pa jo hitro premikaš, je roka že izgubljena.«

Pustili so, da se je žival spet oddaljila za kakih petdeset metrov, potem pa so jo jeli vleči na čoln. Eden od posadke je imel pripravljeno dolgo gorjačo in ko je bil morski pes v bližini, ga je omamil s krepkim in dobro merjenim udarcem. Potem so vrv predali možem na spremeljavnih ladji ter pošast potegnili na krov. V dveh urah in pol smo jih tako ujeli več ko dvanajst, od katerih je bil vsak dolg po dva do tri metre.

Ta prikaz bi lahko pojasnil, zakaj sem v San Joseju odnesel zdravo kožo. Pamet me je prav vodila, ker je verjetno, da je vsa skrivnost v tem, da se počasi giblješ.

Večkrat sem slišal tudi govornice, da se domačini južnega morja spustijo v boj z morskim psom, pri tem pa nimajo drugega v rokah kakor

nož. Dr. Lambert je na raznih otokih ponujal pet in dvajset dolarjev, da bi videl tak podvodni epopad, a čeprav tako vsota predstavlja precejšnjo premoženje po teh krajih, se ni javil nihče, ki bi se hotel zanjo potegovati.

V Manleyu v Avstraliji so morali postaviti železno ograjo, ki jo kopalci niso smeli preplavati. Letala so zviška oprezovala in kakor hitro so letalci uzrli morskega psa, so dali znak in kopalci so se morali umakniti na varno. Kljub vsemu temu pa dnevniški skoraj sleherni teden prinašajo novice o ljudeh, ki se niso ravnali po varnostnih navodilih in, so jih morski psi raztrgali.

Pri svojem bolniškem delu sem že imel priliko zdraviti ljudi, ki so jim morski psi odtrgali noge. Tudi krogomil lahko z enim ugrizom odtrga nogo, a njegovi zobje v resnici trgajo tkiva in jih zmečkajo, ukrivljeni zobje morskega psa pa, ki so ostri kakor britev, kost gladko odgrizejo, tako da zapustijo nedvomno znamenje.

Mnogo sem si prizadeval, da bi pobil bajko, češ, da morski psi človeka ne ugrizejo. Neki angleški mesečnik je precej dolgo časa razpisoval denarno nagrado tistemu, ki bi mu poslal resnično in potrjeno poročilo, da je morski pes človeka ugriznil. Leta in leta sem skušal najti nepobiten dokaz, a dolgo nisem mogel priti do

nobenega primera, nagrada pa je še zmeraj veljala. Končno pa sem le fotografiral stegno, ki je jasno pričalo o zobeh morskega psa, ter jih je bilo v ugrizu kaj lahko prepoznati. Takoj sem se potegoval za denar. Moje pismo pa je ostalo brez odgovora. Pisal sem znova, a šele po tretjem pismu sem prejel odgovor, da so nagrado odpravili.

Majhen velik narod

»Mi potrošimo vsako leto 65 milijonov jenov za zdravstvo,« so dejali Japanci, ko so nas l. 1924 naprosili, naj bi pregledali njihovo delovanje — in vendar ne pridemo do tako dobrih uspehov kakor drugi narodi naše vrste. Samo dvoje je možno: ali zmanjšamo toliko denarja za zdravje ali ga pa ne znamo obračati, kakor bi morali. Vsakemu uradu smo dali navodila, naj vas povsod sprejmejo in naj vam dajo vsa pojasnila, ki bi vam bila potrebna. Dali vam bomo tolmачa, ki naj vam pomaga, ali pa tudi ne, kakor pač želite. Vsa vrata vam bodo na stežaj odprta, nikjer ne bo nobenih ovir, ker nas zelo ima, da bi vedeli, kaj ni prav.«

Prepotoval sem vso Japonsko, po morju, v vlaknu, v avtomobilu, v domačnem koleslju vrikšavus te povsod vneto iskal, kaj ovira zdravstvo na potu do napredka. Potovanje v avtomobilu po Japonskem je bilo tako, da so se človeku pogosto ježili lasje. Avto-

mobilsti so držali ko norci po tako tesnih ulicah, da so se morali pešci pritiskniti ob zid, če niso hoteli, da bi jih doletela nesreča. Ulice po vsem otoku so bile stalno prepolne ljudstva, ki se ni dosti menilo za promet, tako da je zdaj pa zdaj prišlo do hude gneče in popolne zmešnjave koles, vrikšavov ter ročnih vozčkov. Vse ceste so bile hudo živahne, povsod pisani glasovi in barve. Smejoče se deklice, podobne metuljem v njihovih pisanih kimonihi, so stopicale po kvadratem in luknjicavem tlaku ter klopotalo s svojimi lesenimi coccicami. Potujoči prodajalci so hodili naokrog ter ponujeli blago na majhnih ročnih vozčkih, ali na nevarno pozibavajočih se drogih.

Dežela otoškega cesarstva je prav rahle vnanjosti, kakor jo vidimo na kakem Sešujevem črtazu (Sešu je bil slaven japonski slikar) Dežela, kjer so vsako ped plodne zemlje obdelovali in kjer je rodovitna gruda tako redka, je nudila izreden pogled na neskončno vrsto gričev in dolin; pogled na toliko ljubljani sveti Fuđizjama in velika obmorska stebrišča, ki naznanjajo bližino svetišča; pogled na rleče položene mostove, ki spajajo razne otočke Povsod pa vidiš papirnatete tilike, ki plešejo po zraku, in iskreče se kresnice nad bučnimi rekami, gošče pritiklave smreke in bleščeče sa krizanteme; cvetoče črešnje in slive spomladí ter goreče javore v jeseni.

Kavkaz - dežela pravljic, bogastva in žalosti

Ze nekaj časa je v ospredju svetovnega zanimanja boj za Kavkaz, za tisti kos ruske zemlje, ki slovi po svojem velikem bogastvu na petroleju. Ta dežela pa je postala slovita tudi po svojih pripovedkah, ki jih je mnogo nastalo vprav zaradi tega, ker tam na številnih krajih prihaja na dan zemeljski petrolej. Ogledimo si Kavkaški svet še malo od druge strani, kakor ga gledamo ponavadi.

Ogromni kavkaški gorski hrbet je zavrt skoraj vedno v meglo. Le redkokdaj pokaže svoje edinstvene naravne krasote, visoke gorske vrhunce, pokrite z večnim snegom in ledom, vsaj v višinah nad dva tisoč metrov. Najvišja kavkaška vrhova Kazbek in Elburs pa dosega celo višino nad 5000 m. O Elbursu pravijo, da se je nanj vsedel golobček, ki ga je ob vesoljnem potopu spustil iz svoje ladje Noe in da mu je od tam prinesel prvo zeleno vejico v znamenje, da vode upadajo. Ko govorimo o Kavkazu, imamo pred seboj torej neko svetopisemsko deželo, zlasti še, ker se onstran Kavkaza v tako imenovanem armenskem višavju dviguje gora Ararat, na katerem je baje obtilčala Noetova barka.

V Atesh-Gathu je bilo svojčas svetišče obojevalcev ognja. Iz nizkih oltarjev se je dvigal večni podzemeljski ogenj, pred njim pa so poklekali številni verniki ter molili svojega boga. Danes pa je življenje v tej deželi precej drugačno.

Naravne krasote, ki jim jih ni enakih

Čez kavkaški hrbet, ki je pravi skalnati in ledeni zid, vodita v glavnem dva večja gorska prelaza: prvi, Kazbeški prelaz v višini 3475 metrov, drugi, Mamiselski, pa v višini 3785 m. Preko teh prelazov nas pot pripelje v tako imenovano Transkavkazijo, v pravilčno deželo Georgijo, ki meji na Perzijo. To je dežela, ki je znana po veliki gostoljubnosti ljudstva in po naravnih krasotah, o katerih pravijo, da jih nikjer več na svetu ni enakih.

Znano je tudi, da se Georgijci odlikujejo po svoji nenavadni premetenosti in edinstveni zunanosti. Tujec dobi vtis, kakor da ima pred seboj same kneze. Georgija je res nekaka dežela knezov, o katerih gre glas, da so silni sladokusci, razsipneži in zapravljivci. To je tista sovjetska pokrajina, kjer slišiš vse močje tuje jezike.

Muhasto podnebje

Kavkaz je nekak ščit, ki varuje deželo južno od tega gorskega hrbta. Predhrbije je močno poraščeno z gozdovi, podnebje pa ni preveč prijazno. Poleti vlada silna vročina, pozimi pa najhujši mraz. V zimskem času divjajo tukaj tudi hudi snežni viharji ter ustvarjajo ogromne zamete. Dostikrat se zgodi, da pod takšnimi zameti končajo cele trume konj in drobnice. Kirgizjci so na ta način pred nekaj leti izgubili na tisoče in tisoče glav svoje živine ob priliki enega samega takšnega snežnega viharja.

»Drevje in poti so moja moč!«

V kavkaških prelazih in tesneh so se leta in leta uspešno držali kavkaški uporniki, ki se niso hoteli pokoriti sovjetskemu oblastem. Nek tatar je nekoč dejal nekemu tujcu: »Moja

močvirja, moje gorske tesni in moji gozdovi me delajo močnejšega od katerega koli vladarja. Da bi mogel maziliti v svetim oljem vsako drevo v teh mojih gozdovih ter razliti dišeči med po blatu svojih poti! Ta drevesa in te moje poti so moja moč.«

Na podnebje pod Kavkazom ima velik vpliv tudi večni ogenj v notranjosti zemlje. Temperatura dela silne skoke. Včasih je tako vroče, kakor kje v puščavi, drugič pa se človeku spet zazdi, da se je v hipu znašel kje v severnih polarnih krajih. Sadje tu sijajno obrodi, a je skoraj brez okusa. Onstran kavkaškega gorskega hrbta se vleče ena najbogatejših dolin na svetu. Imenovali bi jo lahko

»dolino petroleja«

Na tisoče petrolejskih vrelcev je med Bakujem ob Kaspiškem morju, ter Batumom ob Črnem morju. Petrolejski vod med tema dvema mestoma je dolg 800 km.

A čeprav je ta dežela tako bogata, vendar nudi turobno sliko. Vse je v dimu. Zaradi njene bogastva jo imenujejo tudi »zakladnico sovjetske vlade«. Najmanj tri četrte stroškov za naročila v tujini Rusija plača s svojim petrolejem. Zato je ta dolina res nekako srce ruske moči, priklenjeno med te gorske vršace, pokrite z večnim snegom. A obenem je to tudi

dežela silne draginje

vsaj bila je. Ze pred šestimi leti je tam klobuk stal 200 lir, par čevljev 400 lir, avtomobil pa 100.000 lir. Batum je žalostno mesto, polno malarije, mesto zavito v večni molk. Tam vlada tropsko podnebje in uspeva tropsko rastlinstvo.

Človeku se zazdi, kakor da je prišel h kakšnemu jezeru ali reki kje v ekvatorialni Afriki. Neprenehoma dežuje, najmanj 500 dni v letu, včasih nepretrgoma kar po več tednov v silnih nalivih, kakor kje v tropskih krajih. Griči so poraščeni z gozdovi, kjer so poleg borovcev agave in palme, ob robovih teh gozdov pa so veliki nasadi čajevca. A ptiči ne razveseljujejo teh krajev s svojim petjem in nad vsjo pokrajino leži nekaka večna mora.

Operacija slepiča v podmornici

Kdor se vozi s podmornico, mora res računati na vse, tudi na to, kar se je zadnjič pripetilo na vožnji po Tihem morju nekemu japonskemu podmorničarju. Vnel se mu je slepič in treba je bilo nujne operacije, če naj podmorničar ostane pri življenju. Vselej, kadar se podmornica odpravi ven na široko morje, vzame s seboj tudi posebnega zdravnika. Tako so ga imeli tudi na omenjeni podmornici. Ko je zdravnik ugotovil, da silne bolečine, ki jih je začutil podmorničar, izvirajo od vnetja slepiča, se je hitro odločil za operacijo. Na njegovo prošnjo so krmarji spustili podmornico precej globoko v morje, da bi mirneje plaval, kajti človek, ki se mu vname slepič, potrebuje mir. S tistimi maloštevilnimi pripravami, kolikor jih je imel v podmornici pri rokah, je zdravnik hitro operiral bolnika in mu rešil življenje. Pravijo, da je tedaj, ko se je podmornica vrnila v svoje oporišče, operiraneč že popolnoma okreval in da mu niti ni bilo treba zaprositi za kak bolniški dopust. Tudi to je dogodek, o katerem bo tisti japonski mornar, če dočaka mirne čase, nekoč s ponosom pripovedoval.

OGLARJEV SIN

POGORSKA PRAVLJICA

SPISAL JOŽE TOMAŽIČ
RISAL JOŽE BERANEK

69.

Šele po poroki je oglarjev sin pripovedoval svojo zgodbo mladi ženki. Ona pa je hotela, da takoj oddela na pohorsko planino.

In res, takoj se podasta na zeleno planino, kjer poiščeta v oglarjski bajti stara oglarja in oglarico.

V naročju prinese tedaj oglarjev sin svojo ženko v bajto in pravi: »Ljuba oče in mati! Pred leti sem odšel v svet iskat srečo; sedaj glejta, našel sem jo!«

Tedaj se vsi veselijo objamejo in poljubijo.

70.

Oglarjev sin — medvešček, sedaj kraljev naslednik, je velob planinskem jezeru postaviti prelep gradič, kjer staj živila odsej tudi njegova starša, oglar in oglarica, brez skrbi in dela. Pa saj sta to tudi zaslužila, zakaj na planini sta se nadelala in dovolj namučila. Oglarjev sin pa je peljal svojo ljubo ženico v zeleni pohorski gozd, v frato med maline, od tam na zapuščeno, črna kopišča, v medvedjo jamo, kjer je ob svoji materi preživel svojo mladost.

Ob planinskih jutrih in večerih pa sta sedla v čoln in veslala po zelenem jezeru. Z okna sta gledala na nju stara oglarica in oglar.

Na zeleni pohorski planini so živeli dolgo in srečno.

Konec.

Veliki načrti za gradnjo delavskih hiš v Bolgariji

Zaradi vedno večjega pomanjkanja stanovanj v vseh večjih bolgarskih mestih, kar je zlasti občutno v glavnem bolgarskem mestu Sofiji, so se odločujoči krogi na Bolgarskem odločili za velik gradbeni načrt, ki ga bodo začeli takoj izvajati. Največje pomanjkanje stanovanj je seveda med delovnimi ljudmi. Zato se je vlada odločila pričeti z gradnjo velikega števila stanovanj, ki bodo določena izključno samo za delavce.

Delavske hiše z vrtovi

Mestna občinska uprava v Sofiji je stavila na zapadnem robu mesta na razpolago 110.000 štiri- in petstanjskih metrov prostora, na katerem bo zavod za socialno zavarovanje začel takoj graditi 29 stanovanjskih blokov. To bodo trinadstropna stanovanjska poslopja, od katerih bo imelo vsako poslopje po 12 delavskih stanovanj. Vsako stanovanje bo imelo dve sobi, kuhinjo in kopalnico, ki bo narejena tako, da jo bo mogoče hkrati uporabljati tudi za pralnico. Vsako stanovanje bo imelo tudi 70 štiriinšestmetrov vrta, na katerem bo vsaka družina lahko pridelala precejšen del potrebnega solivja, zelenjave in povrtine. Stanovanjski

bloki bodo zgrajeni tako, da bodo na nek poseben način tvorili posebno mestece zase. Zgoraj navedenih 29 stanovanjskih hiš je namreč samo začetek. Za družine, ki bodo stanovali v tej stanovanjski četrti, bo zgrajena posebna osnovna šola, lastna bralnica, lastna pošta in kino dvorana ter lasten dnevni prostor in igrišče za otroke, ki bodo torej živeli pod boljšimi pogoji, kar pa je najtrdnejši temelj za zdravo mladino. Posebna skrb je veljala zlasti otrokom, ki jih bo v tej stanovanjski četrti gotovo mnogo. Pogoj je namreč, da bo morala imeti vsaka družina, ki bo hotela dobiti to stanovanje, najmanj 3 otroke. Da bi čim bolj omogočili delavskim družinam uporabo teh stanovanj, bodo za ta stanovanja odpravljeni vsi koleki, davki, dajatve in sleherna zemljarina.

Najemnik lahko postane lastnik

Delavci ne bodo tod samo plačevali najemnine, ampak bodo lahko sčasoma postali sami lastniki teh stanovanj. Zato pa bodo morali mesečno plačevati zavodu za socialno zavarovanje razmeroma nizke obroke. Zavod za socialno zavarovanje namreč nima namena ostati sam lastnik teh sta-

novanj. Ta bo samo vodil vso gradnjo in bo za to uporabil svoj zavarovalni rezervni sklad. Hišne načrte imajo tudi druga bolgarska mesta: Plovdiv, Sviljan in Gabrovo, ki bodo prav tako gradili podobna delavska naselja in sicer po sistemu dvodružinskih hišic z večjim vrtom.

Sofija ima vsako leto 15.000 prebivalcev več

Vedno naraščajoče primanjkanje stanovanj je predvsem posledica hitrega dotoka prebivalstva glavnega bolgarskega mesta. Število prebivalcev v Sofiji je znašalo 1. januarja 1939 okoli 360.000 ljudi in je vsako leto povprečno naraslo za 15.000 novih naseljencev, tako da je število prebivalstva 1. januarja letos doseglo že 408.000. Stanovanjsko stisko je seveda v mnogem povzročilo tudi zastajanje v gradnji privatnih hiš, kar je posledica sedanjih vojnih razmer. Huda stanovanjska stiska je celo nujno silila do zakonitih mer, s katerimi je bilo prepovedano doseljivanje v Sofijo. Mestna sofijska občina je bila tudi prisiljena ustanoviti poseben urad za stanovanja, kjer je bilo treba prijavit vsako prosto stanovanje. Uspeh tega urada ni bil zadosten, ker število prijavljenih

prostitih stanovanj še zdaleč ni moglo zadostiti vedno naraščajočemu povpraševanju. Hude kazni so zagrožene za one, ki takoj ne oddajo praznih stanovanj ali ki oddajo stanovanje zadržujejo brez zadostnega razloga.

Zavod za socialno zavarovanje bo torej z svojo akcijo napravil velikansko delo in bo poskrbel ravno najprej za sloju cenena in udobna stanovanja. Računajo, da bo to delavsko naselje zgrajeno v najkrajšem času, saj so vsa denarna sredstva že na razpolago.

Najvišje nemško odlikovanje, hrastov list z meči in briljanti na viteškem križu reda železnega križa je prejel »as« nemškega letalstva, major Golob, ki je dosegel 150 letalsko zmagavo.

V Varni je bila ustanovljena nova italijansko-bolgarska plovna družba »Istovolci«, ki bo skrbela za prevoz blaga med obema državama po Donavi.

Ker na Švedskem primanjkuje kovin za kovanje drobiža, so sklenili zmanjšati količino srebra v kovancih in nadomestiti bron z železnim denarjem. Novi denar pa bo imel tudi nekaj srebra.

SELMA LAGERLOEP:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Ko sta obe gospodični iz Holma prišli v občinsko hišo, se je oila dražba ravno začela. Na klopi, daleč spredaj in sobi, so sedeli ubogi otroci: najstarejša sestra v sredini s triletnim otrokom v naročju, ostali pa okrog nje. Nič niso glasno jadvikovali. Le tih, nepretirano stokanje se je čulo od njihovih sedežev. Ko so tako raztrgani in sestradani s edli na klopi, so se morali vsi nehote zamisliti, da utegnejo ti otroci doživeti še kaj hujšega, kakor pa so doslej. In tisto, kar jih je sedaj čakalo, so vsi očitno smatrali za vrhunce bede.

Ob stenah okrog in okrog, je sedelo pisano revno ljudstvo, kakor ga sicer pri podobnih dražbah drugačnega niti pričakovati niso mogli. Le spredaj za predsedstveno mizo je bilo nekaj članov občinskega sveta, nekaj kmetov in nekaj kajzarjev iz rudniške okolice, ki naj bi nadzorovali dražbo, da bi šlo vse v redu in da bi otroci prišli v roke ljudem, ki so bili znani kot dobri in pošteni.

Najstarejši izmed otroške kopice, suhljati, silno dolgi deček, bil ravno stopil na mizo, da bi ga razstavil vsem na vpogled. Dražitelj ga je ponujal kot pastirja ali drvarja. Neka žena, ki se ji je po obleki videlo, da je zelo revna, je stopila naprej, da bi čim boljše videla, česa bi bil deček sposoben.

Dalje od tu torej še niso prišli, ko je vstopil Karel Artur Eckenstedt. Obstal je na pragu in se ozrl po sobi, potem pa dvignil roki proti nebu in vzkliknil: »O, moj Bog, obrni svoje oči od nas! Nikar ne glej tega, kar se pred našimi očmi dogaja!«

Vsi navzoči so bili spričo tega nastopa silno presenečeni. Revna žena se je naglo umaknila od mize nazaj proti vratom. Može iz občinskega sveta so stopili malec naprej, vendar so se zopet, nekoliko v zadregi, umaknili v svoje klopi. Vse skupaj je kazalo, kakor da bi jim bilo nepristojno vmešavanje svedenika v občinske posle bolj nepriljubno, kakor pa njihovi lastni ukrepi. Končno je eden iz njihove srede vstal:

»To je sklep občinskega odbora«, je rekel.

Mladi svedenik pa je stal, lep kot sam Bog, z dvignjeno glavo in bleščočih očih. Prav gotovo ni kazal, da bi se nemeraval umakniti pred močjo sklepa občinskega sveta.

»Prosim kmeta Arona Maenssona, da takoj odredi prenehanje dražbe.«

»Gospod doktor Eckenstedt je vendar slišal, da se dražba vrši na temelju sklepa občinskega sveta.«

Karel Artur je skomiznil z ramenji in se obrnil stran od tega moža. Položil je svojo roko na ramo razstavljenega dečka.

»Odkupim ga jaz«, je rekel. »Stavljam vam tako nizko ponudbo, da je ne morete nižje postaviti nihče. Ponujam vam, da bom za dečka skrbel brez sleherne odškodnine od strani občine.«

Kmet Maensson je vstal, toda Karel Artur se ni ozrl nanj.

»Ni treba več izklicevati«, je rekel dražitelju Karel Artur.

»Ponujam vam enkrat za trikrat isto odkupno ceno za vse otroke.« Tedaj so vsi navzoči vstali. Le Elin in njeni bratec in sestrica so negibno obsedeli. Niso bili sposobni, da bi razumeli tisto, kar se je bilo dogodilo.

Kmet Maensson je skušal nekaj pripomniti.

»Potem je to stara zgodba, je rekel. »Mi smo sprejeli ta ukrep, da bi za večne čase naredili konec neprestanemu prosjačenju.«

»Otroci ne bodo nič več beračili.«

»Kdo jamo za to?«

»Jezus Kristus, On, ki je rekel: Pustite male k meni! On bo porok za vse te male otroke.«

Ko je to izgovarjal, je iz njega odmevala tako ukazujoča sila in visokost, da ni strogi kmet našel niti besedice za odgovor.

Tedaj je stopil Karel Artur h kopici otrok. »Pojdite sedaj, otroci!« je rekel. »Tecite domov! Jaz sem vas izdražil.«

Še vedno si niso upali premakniti se. Tedaj pa je vzel Karel Artur najslabšo iz Elininega naročja in s triletnim otrokom v naročju ter z desetorico ostalih za seboj zapustil občinsko hišo.

Nihče mu ni delal ovir. Več takšnih, ki so nameravali otroke kupiti, se je osramočenih in preplašenih umaknilo.

Ko pa sta obe sestri prišli domov in svoji materi pripovedovali o celotnem pripetljaju, je bila milostna gospa tako globoko ganjena, da je izjavila, da bo treba pač nekaj storiti, če hoče podpreti mladega pastirja pri preskrbovanju toliko rejencev. Bila je mnenja, da bo treba izvesti javno zbirko za gradnjo otroškega zavetišča in prav to je bil razlog, zavoljo katerega sta obe gospodični prišli v prostižo. Hoteli sta Karlini povedati, kako se je vse to zgodilo.

V trenutku, ko je bilo pripovedovanje končano, je Karlina vstala in jokajoč zapustila sobo. Hitro je morala v svojo sobo, da se je lahko vrgla na kolena in se zahvalila Bogu.

Tisto, o čemer je tako dolgo sanjarila, se je torej začelo izpolnjevati. Karel Artur se je pred ljudmi pokazal kot voditelj, kot pobornik novih poti, po katerih vodi ljudi k Bogu.

Zmagoslavje.

Nekaj dni kasneje je gospa proštorva Forsius nekega dopoldneva stopila v sobo svojega moža, ki je ravno sedel za pisalno mizo.

»Pridi, stari, pojdi z menoj v jedilnico in tam boš videl nekaj lepega!«

Stari gospod je takoj vstal in odšel v jedilnico. Tam je videl Karolino, ki je s pletenjem v roki sedela ob oknu.

Toda delala ni, temveč so ji roke negibno počivale v naročju, sama pa je nepremično gledala skozi okno na stransko poslopje, kjer je imel Karl Artur svoje stanovanje. Neprekinjena reka obiskovalcev se je premikala ta dan od glavnih vrat proti stranski hiši in pogled na vse to je potegnil nase Karolino pozornost.